

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

Knowledge Management of Sustainable Land Management of Volunteer Soil Doctor in Nonthaburi Province

ภัทร ฤทธิพรัง (Pattara Ritpring)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)² เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benjamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพส่วนบุคคล และสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจของหมอดินอาสา 2) การได้รับความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา 3) การจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาคือ หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 248 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โร ยามาเน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) หมอดินอาสาร้อยละ 70.1 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.40 ปี ร้อยละ 35.7 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีประสบการณ์ในการทำการเกษตรเฉลี่ย 15.19 ปี ร้อยละ 97.4 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่ของตนเอง และถือครองที่ดินเฉลี่ย 12.12 ไร่ 2) หมอดินอาสา ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ในประเด็น การสร้างเครือข่ายเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หมอดินอาสา การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ และการบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน ตามลำดับ โดยแหล่งความรู้ที่ได้รับในระดับมากที่สุด คือจากหมอดินอาสาในระดับตำบล หมอดินอาสาหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่รัฐ ตามลำดับ หมอดินอาสาทุกรายมีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยใช้ในประเด็นการผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และการบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน ตามลำดับ 3) หมอดินอาสาร้อยละ 100.0 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรเข้าไปค้นคว้าหาความรู้ ร้อยละ 100 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และร้อยละ 97.4 มีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ 4) หมอดินอาสามีปัญหาในด้านการเข้าถึงแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนมากที่สุด ในประเด็นของหมอดินอาสาขาดการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และหมอดินอาสาไม่สามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ อาจจะเป็นเพราะว่าหมอดินอาสาบางส่วนยังไม่มีควมรู้มากพอในการเข้าถึงเทคโนโลยีและระบบต่างๆ ที่เป็นแหล่งความรู้ โดยให้ความคิดเห็นต่อข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนว่าควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก และสามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ อาจเป็นเพราะว่าหมอดินอาสาต้องการที่จะเข้าถึงแหล่งความรู้ได้สะดวก และสามารถถ่ายทอดให้กับเกษตรกรคนอื่นๆ ให้ได้รับประโยชน์เช่นกัน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ ให้เข้มข้นขึ้น รวมถึงควรนำอุปกรณ์ต่างๆ เข้ามาประกอบเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับหมอดินอาสา

คำสำคัญ การจัดการความรู้ หมอดินอาสา การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช icesenal@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.Keo@stou.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Benchamas.Yoo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal conditions, social conditions and economic conditions of volunteer soil doctors 2) knowledge acquisition and sources of knowledge in sustainable land management of volunteer soil doctors, 3) knowledge management in sustainable land management of volunteer soil doctors, and 4) problems and suggestions for knowledge management in sustainable land management of volunteer soil doctors. This research was survey research. The population of this study was 248 volunteer soil doctors in Nonthaburi province. The sample size of 154 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method. Data were collected by conducting interviews and were analyzed by using descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, maximum value, minimum value, and standard deviation. The research results found that 1) 70.1 percent of volunteer soil doctors were male, with an average age of 56.40 years, 35.7 percent had a high school/vocational certificate education, an average of 15.19 years of experience in agriculture, and 97.4 percent owned their own land, with an average land area of 12.12 rai. 2) Volunteer soil doctors received knowledge on sustainable land management in the areas of creating agricultural networks, agricultural groups, volunteer soil doctors, soil rehabilitation by conserving soil and water, and land management by integrated farming, respectively. The sources of knowledge received at the highest level were volunteer soil doctors at the sub-district level, volunteer soil doctors at the village level, and government officials, respectively. All volunteer soil doctors applied their knowledge on sustainable land management to the greatest extent overall, using it in the areas of high-yielding crops, and using organic fertilizers to reduce the use of chemical fertilizers. and land management with integrated farming, respectively. 3) 100.0 percent of volunteer soil doctors have sustainable land management learning sources for farmers to search for knowledge. 100 percent seek knowledge on sustainable land management from other learning sources. 97.4 percent create knowledge and coordinate networks with other learning centers. 4) Volunteer soil doctors have the most problem in accessing knowledge sources on sustainable land management. The issue of volunteer soil doctors is the lack of knowledge management to make it convenient for farmers to access knowledge. Volunteer soil doctors cannot manage knowledge so that farmers benefit from accessing knowledge. This may be because some volunteer soil doctors do not have enough knowledge to access technologies and systems that are knowledge sources. They commented on the recommendations for knowledge management guidelines for sustainable land management that knowledge management should be managed to make it convenient for farmers to access knowledge. Knowledge management should be managed so that farmers benefit from accessing knowledge. This may be because volunteer soil doctors want to access knowledge sources conveniently and be able to pass it on to other farmers so that they can benefit as well. Therefore, relevant officials should provide support, publicize, and create awareness more intensively. They should also bring in equipment to help facilitate volunteer soil doctors.

Keywords: Knowledge management, Volunteer soil doctor, Sustainable land management

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

กรมพัฒนาที่ดิน (2566) มีการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาที่ดิน และใช้องค์ความรู้เพื่อเรียนรู้ พัฒนา แก้ปัญหา และสร้างนวัตกรรม โดยใช้ระบบ LDD Excellent Model เป็นรูปแบบในการวัด วิเคราะห์ ปรับปรุงผล การดำเนินการจัดการความรู้ และระบบสารสนเทศ เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศในด้านการพัฒนาที่ดิน นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดินยังมีระบบการถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยวางระบบตัวชี้วัดการพัฒนาความรู้เพื่อสร้างการจัดการความรู้ระดับหน่วยงาน ตามประเด็นการพัฒนา พันธ กิจ วิสัยทัศน์ของหน่วยงาน และมีการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระหว่างหน่วยงานและระหว่าง บุคคล เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจและปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทำให้เกิด การพัฒนาฐานความรู้หรือทุนปัญญาขององค์กรอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลายเป็นเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มี การสร้าง บรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานระหว่างกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และซึมซับ วิธีการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพจากฐานที่รู้รุ่มน่อง หรือ จากหัวหน้าสู่ลูกน้อง นอกจากนี้ กรมพัฒนา ที่ดินยังมีบุคลากรที่สำคัญ คือ หมออดินอาสา ซึ่งเป็นหนึ่งในบุคลากรที่สำคัญในการช่วยขับเคลื่อนงานของกรม พัฒนาที่ดิน โดยจำเป็นต้องมีการจัดการความรู้ของหมออดินอาสาเพื่อให้เกิดการพัฒนา และสามารถนำความรู้ไป ใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการความรู้ของหมออดินอาสา กรมพัฒนาที่ดินมีภาคีเครือข่ายหมออดินอาสาช่วยเหลื อสนับสนุนภารกิจประสานเชื่อมโยงระหว่าง กรมพัฒนาที่ดินกับเกษตรกรในระดับต่าง ๆ รวมทั้งถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินแก่เกษตรกรในท้องถิ่น ปัจจุบันมีหมออดินอาสาทั่วประเทศ จำนวน 77,815 คน (กรมพัฒนาที่ดิน : 2566) ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งเครือข่ายหมออดินอาสาและ บุคลากรภาครัฐที่รับผิดชอบด้านดินของประเทศสมาชิกอนุภูมิภาคล้านช้าง-แม่โขง 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว เมียนมา จีน เวียดนาม และไทย จะเป็นภาคส่วนที่เข้มแข็งในการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูทรัพยากรดินให้เกิดการใช้ ประโยชน์อย่างยั่งยืน ผ่านการแลกเปลี่ยน เรียนรู้เกี่ยวกับประสบการณ์การจัดการดินที่มีสภาพปัญหาและสภาพ พื้นที่ที่ คล้ายคลึงกัน เครือข่ายการวิจัยและพัฒนาทางด้านดินและที่ดินระดับชาติและระดับภูมิภาคที่เข้มแข็ง เสริมสร้างเครือข่ายนักวิชาการด้านดินที่มีความสามารถใน การวิจัยเกี่ยวกับการจัดการดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบ การบูรณาการ ระดับประเทศและระดับภูมิภาค ทีมผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ทางดิน แลกเปลี่ยนข้อมูล การถ่ายทอดองค์ความรู้ และผลงานวิจัย เครือข่าย ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ดินระดับชาติที่เข้มแข็งขึ้น มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกัน โดยมีการรวบรวมองค์ความรู้ของหมออดินอาสาที่ประสบ ความสำเร็จ เพื่อให้หมออดินอาสาได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้งาน ด้านการพัฒนาที่ดิน นำไปประยุกต์ใช้ ในการทำ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

การเกษตร นอกจากนี้ยังมีโครงการอบรมหมอดินอาสา 4.0 เป้าหมาย เพื่อพัฒนาหมอดินอาสาให้เป็น smart farmer เรียนรู้การใช้ข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน (กรมพัฒนาที่ดิน : 2564)

อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดการความรู้ของหมอดินอาสาที่กล่าวมา ยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาหมอดินอาสา และการส่งเสริมความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ถึงแม้ว่าหมอดินอาสาจะเป็นผู้ที่เข้าใจในปัญหาทรัพยากรดินในท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างดี แต่หมอดินอาสายังขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเทคโนโลยีด้านการพัฒนาที่ดินที่สำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาทรัพยากรดินในท้องถิ่นตนเอง ส่งผลให้เกษตรกรทั่วไปยังประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ทำให้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร จนนำไปสู่ปัญหาด้านรายได้ของเกษตรกร (ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน, 2562)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมุ่งมั่นที่จะศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี เพื่อการวิเคราะห์หาแนวทางสำหรับการถ่ายทอดและส่งเสริมการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินให้แก่เกษตรกร และขยายผลให้เกิดการจัดการที่ดินได้อย่างยั่งยืนขึ้น ในจังหวัดนนทบุรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจของหมอดินอาสา
2. เพื่อศึกษาการได้รับความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา
3. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี จำนวน 248 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามาน ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 154 คน ได้แก่ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดสอบ (try-out) กับกลุ่มประชากรในพื้นที่ จำนวน 30 ราย จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาทดสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability Consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความระดับความพึงพอใจ ตามคะแนนเฉลี่ยและให้ความหมายของคะแนน ดังนี้

ประเด็นความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับ

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับน้อยที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00 คะแนน หมายถึง ระดับความรู้ที่ได้รับมากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี

สภาพส่วนบุคคลและทางสังคมของหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสาร้อยละ 70.1 เป็นเพศชาย มีอายุ 56.40 ปี ร้อยละ 93.5 มีสถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 35.7 มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. และร้อยละ 11.0 มีตำแหน่งอื่นๆ เพิ่มเติมทางสังคม ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการเครือข่ายศูนย์ ศพก. และสมาชิกสภาเกษตรกรจังหวัดนนทบุรี

สภาพทางเศรษฐกิจของหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า หมอดินอาสาร้อยละ 33.76 มีประสบการณ์ในการทำการเกษตร เฉลี่ย 15.19 ปี โดยเกือบทั้งหมดร้อยละ 97.4 มีลักษณะการถือครองที่ดินเป็นพื้นที่ของตนเอง และถือครองที่ดินเฉลี่ย 12.12 ไร่ โดยหมอดินอาสาจำนวน 154 ราย มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 327,185.06 บาท ต่อปี และมีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 310,350.64 บาท ต่อปี

2. ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

2.1 การได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ผลการวิจัย พบว่า การได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ดังแสดงในตารางที่ 1

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 ระดับการได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

n=154

ประเด็น	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	อันดับ
1. ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน	4.37	0.6617	มากที่สุด	
1.1 การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง	4.35	0.796	มากที่สุด	4
1.2 การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	4.35	0.655	มากที่สุด	4
1.3 การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน	4.42	0.683	มากที่สุด	3
1.4 การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ	4.44	0.560	มากที่สุด	2
1.5 การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	4.35	0.682	มากที่สุด	4
1.6 การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา	4.49	0.540	มากที่สุด	1
1.7 การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก	4.22	0.716	มากที่สุด	5
2. แหล่งความรู้	4.30	0.6871	มากที่สุด	
2.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	4.42	0.665	มากที่สุด	3
2.2 สถาบันการศึกษา	4.11	0.767	มาก	7
2.3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์				
- Facebook	4.21	0.689	มากที่สุด	5
- Youtube	4.25	0.543	มากที่สุด	4
- Website	4.18	0.724	มาก	6
2.4 หมอดินอาสา				
- หมอดินอาสาหมู่บ้าน	4.43	0.738	มากที่สุด	2
- หมอดินอาสาตำบล	4.45	0.627	มากที่สุด	1
- หมอดินอาสาจังหวัด	4.42	0.744	มากที่สุด	3

ความรู้ในการจัดการดินอย่างยั่งยืน พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อแยกเป็นรายประเด็นพบว่า ได้รับความรู้ในการจัดที่ดินอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก ตามลำดับ

แหล่งความรู้ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ เจ้าหน้าที่รัฐ Facebook Youtube หมอดินอาสาหมู่บ้าน หมอดินอาสาตำบล และหมอดินอาสาจังหวัด ตามลำดับ ส่วนแหล่งความรู้จากสถาบันการศึกษา และ Website อยู่ในระดับมาก

2.2 การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ ผลการวิจัยพบว่า หมอดินอาสา มีการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์

					n=154
ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับ	
ความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน					
1. การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง	4.49	0.622	มากที่สุด	1	
2. การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	4.40	0.565	มากที่สุด	3	
3. การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน	4.40	0.699	มากที่สุด	3	
4. การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ	4.34	0.690	มากที่สุด	4	
5. การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	4.31	0.737	มากที่สุด	5	
6. การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา	4.41	0.724	มากที่สุด	2	
7. การใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก	4.31	0.681	มากที่สุด	5	

การนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ พบว่า หมอดินอาสามีระดับการนำความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อแยกดูเป็นรายประเด็น พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ประเด็น ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงฟื้นฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

3. กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา ผลการวิจัยพบว่า มีกระบวนการจัดการความรู้ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสา

			n=154
กระบวนการจัดการความรู้		จำนวน	ร้อยละ
1.การบ่งชี้ความรู้			
1.1 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้		154	100.0
1.2 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป		154	100.0
1.3 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ต้องการ		154	100.0
2. การแสวงหาความรู้			
2.1 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ		154	100.0
2.2 มีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี		154	100.0
3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ			
3.1 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้		149	96.8
3.2 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้		145	94.2
3.3 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบของเอกสาร		140	90.9
4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้			
4.1 มีระบบการจัดการประมวล กลั่นกรอง หรือตรวจสอบความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่มีอยู่		150	97.4
4.2 มีการประมวลความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา		140	90.9
4.3 มีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์		154	100.0
5. การเข้าถึงความรู้			
5.1 มีการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก		154	100.0
5.2 มีการเพิ่มทักษะในการสืบค้นข้อมูล และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์		149	96.8

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

กระบวนการการจัดการความรู้	จำนวน	ร้อยละ
5.3 มีการจัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้	154	100.0
6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้		
6.1 มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไปมาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน	154	100.0
6.2 มีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ	150	97.4
6.3 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน	154	100.0
7. การเรียนรู้		
7.1 มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์	154	100.0
7.2 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิต การแปรรูป และการตลาดได้	150	97.4

1. การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีแหล่งเรียนรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้ ร้อยละ 100.0 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป และร้อยละ 100.0 มีการถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนแก่เกษตรกรที่ต้องการ

2. การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และร้อยละ 100 มีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี

3. การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 96.8 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ ร่องลงมาร้อยละ 94.2 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหาและการนำมาใช้ และร้อยละ 90.9 มีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบของเอกสาร

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ ร่องลงมา ร้อยละ 97.4 มีระบบการจัดการประมวล กลั่นกรอง หรือตรวจสอบความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่มีอยู่ และร้อยละ 90.9 มีการประมวลความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในรูปแบบ ทั้งด้านภาษา เนื้อหา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

5. การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการจัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก ร้อยละ 100.0 จัดการความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปสามารถเลือกเฉพาะความรู้ที่ตนเองต้องการและได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ และร้อยละ 96.8 เพิ่มทักษะในการสืบค้นข้อมูล และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ร้อยละ 100.0 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน และร้อยละ 97.4 มีการสร้างความรู้และประสานงานเครือข่ายกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ

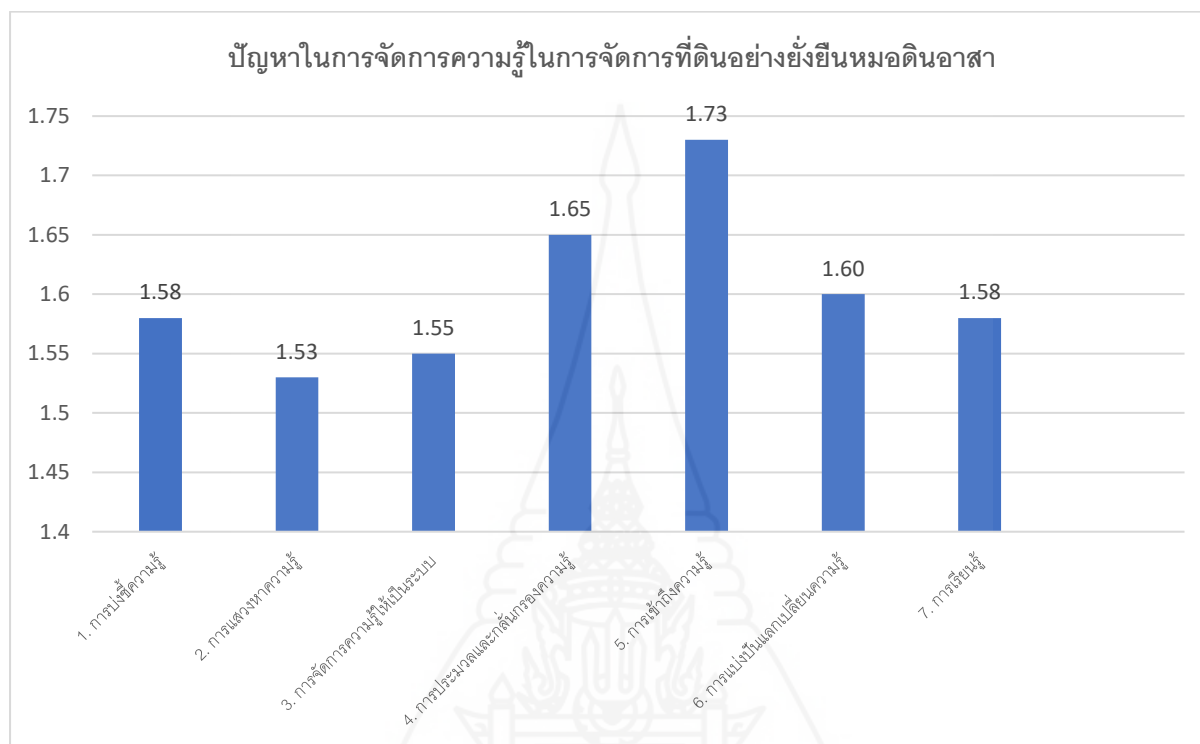
7. การเรียนรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรี ร้อยละ 100.0 มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ และร้อยละ 97.4 มีการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการผลิต การแปรรูป และการตลาดได้

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน

4.1 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอдинอาสา ภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ 1.59) สรุปภาพรวมได้ดังนี้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

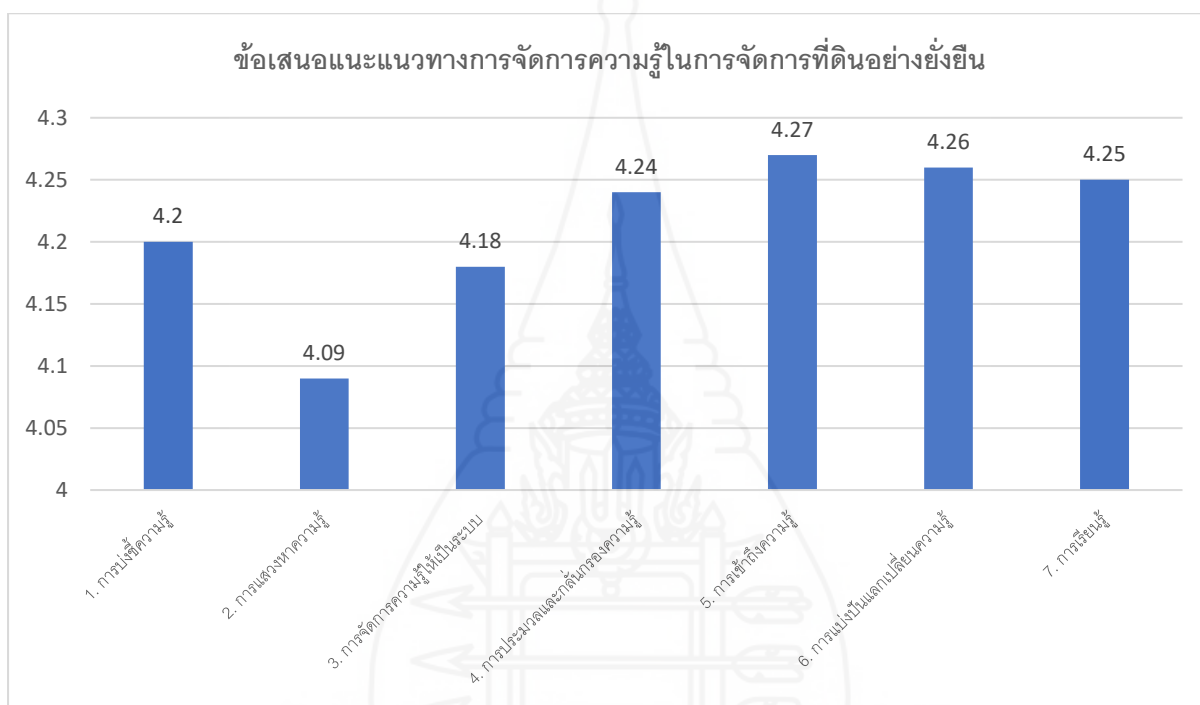
ภาพที่ 1 ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสา

จากภาพที่ 1 สรุปความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี ภาพรวมมีปัญหายู้อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}$ 1.59) เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่ามีปัญหาน้อยที่สุดในทุกประเด็น โดยมีปัญหาน้อยที่สุดในประเด็นการแสวงหาความรู้ ($\bar{X}$ 1.53) โดยมีอยู่ 3 เรื่อง ได้แก่ หมอดินอาสาขาดความกระตือรือร้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ($\bar{X}$ 1.55) หมอดินอาสาไม่มีการผสมผสานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีจนเกิดเป็นองค์ความรู้ ($\bar{X}$ 1.55) และหมอดินอาสาไม่แสวงหาความรู้ เพื่อให้ค้นพบหรือให้ได้ความรู้ และข้อมูลที่ต้องการ ($\bar{X}$ 1.51)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

4.2 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืนหมอดินอาสา
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.21) สรุปภาพรวมได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืนหมอดินอาสา

จากภาพที่ 2 สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินเพื่อความยั่งยืนหมอดินอาสาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ 4.21) เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่ามีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ระดับมากที่สุด ในประเด็นการเข้าถึงความรู้ ($\bar{X}$ 4.27) โดยมีอยู่ 2 เรื่อง ได้แก่ หมอดินอาสาควรมีการจัดการองค์ความรู้ให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก ($\bar{X}$ 4.28) หมอดินอาสาสามารถจัดการความรู้ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการเข้าถึงความรู้ ($\bar{X}$ 4.26)

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี

สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า หมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี มีรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 327,185.06 บาท ต่อคน/ปี แตกต่างกับภรภัทร นพมาลัย (2562) ที่พบว่าหมอดินอาสาในจังหวัดศรีสะเกษส่วนใหญ่มีรายได้จากภาค

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

การเกษตรเฉลี่ย 85,534 บาทต่อคน/ปี อาจเป็นเพราะหมอดินอาสาในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีสามารถผลิต และส่งขาย ผลผลิตทางการเกษตรได้สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากอยู่ในพื้นที่ใกล้เมืองหลวง และมีระบบการขนส่งที่ดีกว่า จึงทำให้มี รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ยสูงขึ้น

2. ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

ความรู้และแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน พบว่าหมอดินอาสาจังหวัดนนทบุรี ได้รับความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ทั้ง 7 เรื่อง ได้แก่ การผลิตพืชให้มีผลผลิตสูง การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีทางการเกษตร การบริหารจัดการพื้นที่ ด้วยเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่ การปรับปรุงดินฟูดินด้วยการอนุรักษ์ดินและน้ำ การใช้เมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด การสร้างเครือข่ายเกษตร กลุ่มเกษตร หมอดินอาสา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อบริหารจัดการเชิงรุก ก็อยู่ในระดับมากที่สุด ในทุกเรื่องเช่นกัน โดยมีแหล่งความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ระดับมากที่สุดจาก เจ้าหน้าที่รัฐ และหมอดินอาสา ระดับตำบล นอกจากนี้ยังได้รับความรู้เพิ่มเติมจาก Youtube Website และหมอดินอาสาจังหวัด สอดคล้องกับอภิสิทธิ์ มิกกลาง (2564) ที่พบว่า หมอดินอาสาในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาได้รับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากกรม พัฒนาที่ดิน ผ่านการอบรมหมอดินอาสาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี และการนำองค์ความรู้ในการจัดการพื้นที่ดินเค็ม ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ รวมถึงการได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากกรมพัฒนาที่ดิน เช่น การขุดบ่อกักเก็บ น้ำ การได้รับสนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด และได้รับชุดตรวจสอบดินภาคสนาม (LDD test kit) เป็นต้นเนื่องจากหมอดินอาสาได้มีส่วนร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินเป็นหลักในการดำเนินการโครงการต่าง ๆ จึงทำให้ได้รับองค์ความรู้ และปัจจัย ต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในพื้นที่ของตนเอง รวมถึงการส่งเสริมและถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรคนอื่นๆ ในพื้นที่และต่างพื้นที่ต่อไป

3. กระบวนการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

การบ่งชี้ความรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการบ่งชี้ความรู้โดยมีแหล่งเรียนรู้ การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรสมาชิกเครือข่ายศูนย์เรียนรู้เข้าไปค้นคว้าหาความรู้ได้ รวมถึงมีการ ถ่ายทอดความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากการปฏิบัติจริงให้เกษตรกรทั่วไป อาจเป็นเพราะหมอดินอาสา ในจังหวัดนนทบุรีได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้มีแหล่งความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ สามารถถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแสวงหาความรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการแสวงหาความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ และมีองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการที่ดิน อย่างยั่งยืนผสมผสานกับเทคโนโลยี ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปช่วยสนับสนุนให้หมอดินอาสาใน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

จังหวัดนนทบุรีมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ส่งเสริมประสบการณ์มา
ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการจัดการ
ความรู้ให้เป็นระบบการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้
และนอกจากนี้ส่วนมากยังมีการจัดเก็บความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เป็นระบบ สะดวกในการค้นหา
และการนำมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การจัดการ
ความรู้ให้เป็นระบบ สามารถทำได้โดยการจัดแบ่งประเภทความรู้ จัดหมวดหมู่ และรวบรวมอย่างเป็นระบบ
เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปปรับใช้ในงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร อาจเป็นเพราะหมอдинอาสาในจังหวัด
นนทบุรี มีการจัดเก็บความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ทั้งในรูปแบบเอกสาร คอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ
จึงทำให้สะดวกต่อการนำมาใช้และถ่ายทอด

การประมวลและกลั่นกรองความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ มีการ
ประมวลและกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์ สอดคล้องกับเบญจมาศ
อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เป็นการนำการนำความรู้ที่
คัดสรรมาแล้วว่าเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน บุคลากรในองค์กร มา
ทำให้เข้าใจง่าย และสมบูรณ์พร้อมนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรเป้าหมาย กลุ่มและชุมชน ดังนั้น
เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรนำการประมวลและกลั่นกรองความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนจากประสบการณ์
ของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีมาต่อยอด และขยายผลไปสู่เกษตรกรและชุมชนอื่นๆ ต่อไป

การเข้าถึงความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีการเข้าถึงความรู้โดยการ
จัดการองค์ความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนให้เกษตรกรทั่วไปเรียนรู้สามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก ทั้งนี้
เกษตรกร เจ้าหน้าที่รัฐ นักเรียนนักศึกษา หรือผู้ที่สนใจจึงสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้การจัดการที่ดินอย่าง
ยั่งยืนของหมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีได้อย่างสะดวก และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ พบว่า หมอдинอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่มีเวทีสำหรับ
แลกเปลี่ยนความรู้ โดยการนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่เกษตรกรทั่วไป มาพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน
และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนระหว่างกัน สอดคล้อง
กับเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560, น. 28) ที่กล่าวว่า การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ เป็น
กระบวนการสร้างความรู้ใหม่ที่มีการบันทึกข้อมูลโดยการแปลงความรู้ของสมาชิกแต่ละบุคคลออกมาเป็น
ความรู้ชัดแจ้ง และนำความรู้ชัดแจ้งซึ่งมีอยู่ในเอกสาร ฐานข้อมูล คู่มือ ไปใช้แก้ปัญหาจริงในกลุ่ม ชุมชน และ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

องค์กร ทำให้เกิดเป็นทักษะใหม่ เป็นการใช้ความรู้ร่วมกันในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร การสร้างวัฒนธรรมให้คนในในกลุ่ม ชุมชนและองค์กร มีความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันข้อมูลความรู้จะทำให้มีความรู้ และมีความเชื่อมโยงกับความสามารถในการทำงานที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร อาจเป็นเพราะหน่วยงานรัฐมีการจัดเวทีให้หมอดินอาสา และเครือข่ายเกษตรกรต่างๆ ได้มีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันอยู่เป็นระยะๆ โดยมีการสรุปถอดบทเรียนความรู้ที่ได้ เพื่อนำไปใช้เผยแพร่ และต่อยอดต่อไป

การเรียนรู้ พบว่า หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีส่วนใหญ่ มีการประยุกต์ความรู้ และนำความรู้การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ อาจเป็นเพราะความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ที่หมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีได้รับมา สามารถประยุกต์และนำไปให้ผู้ที่สนใจใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนของหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรี

1) **ปัญหาในการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน** พบว่าหมอดินอาสาในจังหวัดนนทบุรีมีปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีปัญหาน้อยที่สุดในประเด็น ไม่นำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของหมอดินอาสาคือการนำประสบการณ์ของตัวเอง สิ่งที่ตนเองค้นพบ หรือความรู้ที่ได้รับการอบรมมา มาสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เพื่อถ่ายทอดให้กับเกษตรกร หรือประชาชนทั่วไป ดังนั้นการนำความรู้ที่ได้รับมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่หมอดินอาสาส่วนใหญ่ต้องมี

2) **ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการความรู้ในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน** พบว่ามีข้อเสนอแนะภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะมากที่สุด ในประเด็นควรมีการสร้างแหล่งเรียนรู้ ใหม่ๆ อาจเป็นเพราะว่าหมอดินอาสาต้องให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนา และขยายขอบเขตของแหล่งเรียนรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม เพื่อให้หมอดินอาสามีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เกษตรกรและหมอดินอาสาควรมีการแสวงหาแหล่งความรู้ใหม่ๆ เพิ่มเติม รวมถึงการติดตามข้อมูลข่าวสารใหม่ๆ ที่ทันสมัย ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานของตนให้มากขึ้น รวมถึงควรพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ให้สะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงได้ง่าย โดยใช้ช่องทางสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2. เจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการความรู้ รวมถึงการพัฒนาช่องทางการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่สะดวก และถ่ายทอดให้หมอดินอาสาและเกษตรกรเพิ่มขึ้น

3. ภาครัฐควรนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย และงบประมาณที่ชัดเจน เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของหมอดินอาสาให้มีความมั่นคงและเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของหมอดินอาสาในการรับบริการจากเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานและการบริการให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับการถอดบทเรียนจากหมอดินอาสาต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาเป็นแนวทางเพื่อใช้ในการพัฒนาหมอดินอาสาและเกษตรกรต่อไป

3. ควรวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของหมอดินอาสาร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อสนับสนุนให้หมอดินอาสามีส่วนร่วมพัฒนาและถ่ายทอดงานด้านการเกษตรในพื้นที่มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาที่ดิน (2564). โครงการพัฒนาและส่งเสริมโครงการหมอดินเพื่อการจัดการที่ดินและเกษตร

อย่างยั่งยืนในอนุภูมิภาคเอเชีย-ล้านช้าง 2564. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรุงเทพมหานคร

กรมพัฒนาที่ดิน (2566). รายงานผลการดำเนินงานการพัฒนาองค์การสู่ระบบราชการ 4.0 ประจำปี 2566.

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร

กรมพัฒนาที่ดิน (2566). สรุปข้อมูลหมอดินอาสากรมพัฒนาที่ดิน. กรมพัฒนาที่ดิน.

<https://laddmordin.ldd.go.th/mordinsummary.aspx?Grp=Bureau>

ณรงค์ศักดิ์ สิงห์ตัน (2562). ความต้องการฝึกอบรมด้านการพัฒนาที่ดินของหมอดินอาสาประจำ

ตำบลในจังหวัดอุดรธานี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น

นันท์ณัฏฐ์ จันทร์สว่าง (2559). การจัดการความรู้และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ และคณะ (2560). หน่วยที่ 1 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับความรู้และการ

จัดการความรู้ ชุดวิชา 91352 การจัดการความรู้ ภูมิปัญญา และนวัตกรรมเกษตร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. นนทบุรี.
ภรภัทร นพมาลัย (2562). ปัจจัยการยอมรับของหมอดินอาสาภายใต้การปลูกพืชแบบผสมผสาน
ร่วมกับหญ้าแฝกจังหวัดศรีสะเกษ, กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพมหานคร
เรณูมาศ กุละศิริมา และคณะ. (2559). "แนวทางในการจัดการความรู้โดยใช้เครือข่ายแหล่งการเรียนรู้ชุมชน
ตำบลโคกโคเต่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต" SDU RES.
12/1 (มกราคม):น. 8-10
อภิสิทธิ์ มีกลาง (2564). ศึกษาและประเมินศักยภาพการบริหารจัดการพื้นที่ดินเค็มของหมอดินอาสา
ในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา, กรมพัฒนาที่ดิน, กรุงเทพมหานคร

